

اعتبارسنجی نمازهای حاجت‌خواهی مشهور

(بررسی موردی نمازهای پربسامد در فضای حقیقی و مجازی)

محمد جواد حسنی^۱

چکیده

نماز، استوانه بندگی و عبودیت است. این عبادت، امری تشریعی و تأسیسی است و باید در محدوده مشروع به آن عمل شود. مناسک و توصیه‌های متنوعی برای خواندن نمازهای مستحبی و ترکیب آن با دعا در معارف دینی وجود دارد؛ همانگونه که برای چگونگی دعا، نذر، قرائت قرآن، گفتن اذکار، پرداخت صدقه و متوسل شدن به اهل بیت (علیهم‌السلام)، سفارش‌های فراوان و روش‌هایی در متون دینی ذکر شده است. مجموعه این امور برای رسیدن به نیازهای مادی و معنوی مورد استفاده قرار می‌گیرد و دین، همواره به این موضوع توجه داشته است. اما برخی افراد با تغییر دستورات دینی و یا جعل و بدعت، نمازهایی را به جامعه معرفی می‌کنند که هیچ ریشه‌ای در آموزه‌های دینی ندارد. متأسفانه این نوع رفتارهای شبه دینی، در قالب‌هایی اعم از نماز، دعا و ... معادل‌سازی شده‌اند و دارای مخاطبان گسترده‌ای هستند. کم‌ترین آسیب‌ناشر این گونه جعلیات، ضربه به باورهای مردم نسبت به ادعیه و مناسک مأثور از اهل بیت (علیهم‌السلام) است. گذشت زمان و عمل به این مجعولات در طول چند نسل، خطر ماندگاری آن را افزایش می‌دهد؛ لذا پرداختن به این مساله و آگاه‌سازی جامعه برای جلوگیری از نشر این دستورالعمل‌ها در فضای حقیقی و مجازی، ضرورت می‌یابد. در این نوشتار، تلاش شده برخی از نمازهای حاجت‌خواهی که در شهرت اجتماعی و بسامدی، گوی سبقت را از بقیه ربوده‌اند، شناسایی و با استفاده از منابع معتبر و کهن حدیثی و دعایی، افزون بر محتوا، اعتبار آنها نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۱. دانش‌پژوه سطح چهار مرکز تخصصی شیعه‌شناسی حوزه علمیه قم.

واژگان کلیدی

بدعت در نماز، نمازهای ساختگی، چهارچوب نمازهای مستحب، نمازهای مأثور، معارف حدیث

درآمد

شاهبیت مناسک و اعمال عبادی در اسلام، نماز است و همان گونه که مجلسی اوّل تعبیر می کند:

نماز معراج مؤمن است.^۲

نمازهای نافله، نسبت به فرائض، نقش مکمل را ایفا می کنند. افزون بر نوافل، نمازهای مستحبی و تطوّعی دیگری نیز در شریعت، تشریع شده است که ترکیب برخی از آنها با دعا، راهی برای حلّ مشکلات مردم معرفی شده است. بر اساس روایات معصومان (علیهم السلام)، نمازهای فراوانی به عنوان نماز حاجت، معرفی و تعلیم داده شده اند که هر کدام، آداب و ویژگی های خاصی دارند. توجه به این نکته ضروری است که عبادیات از آنجا که منتسب به شرع هستند، نیازمند اثبات این ارتباط بوده و کسی اجازه ندارد از سوی خود، منسک و نمازی را تشریع کند. این جایگاه به صورت انحصاری در اختیار معصوم (علیه السلام) است و انسان های عادی و حتی افراد با کرامت و معنویت نیز از این دایره خارج هستند. گاهی درخواست حاجت و دعا در قالب نماز، به خاطر نبودن شرایط و یا وجود موانع، نتیجه ای به دنبال ندارد. این مساله آفت هایی مانند بی اعتقادی و بدبینی نسبت به دیگر آموزه های دینی را به دنبال خواهد داشت. یکی از شرایط اجابت دعوات و اثرگذاری نمازها، مأثور بودن آن است. نماز غیر مأثور، ضمانتی برای نتیجه بخشی ندارد.

برخی از نمازهای ساختگی، چنان رایج شده اند که به شهرت اجتماعی دست یافته اند. نگارنده که از کارشناسان گروه قرآن و حدیث مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی است، بسامدی و شهرت اجتماعی این موارد را بر اساس تعدّد و میزان پرسش های مرتبط با آنها به دست آورده است.

هدف اصلی این تحقیق، اعتبارسنجی برخی از دستور العمل های نمازپایه است که در جامعه رواج یافته اند. این نمازها از نظر سند، منبع و محتوا مورد تحلیل و اعتبارسنجی قرار خواهند گرفت. گسترش نیازهای معنوی جامعه و افزایش قدرت تبلیغات در این عرصه به خصوص در

۲. روضة المتّقین، ج ۲، ص ۶.

سال‌های اخیر که از محافل و جلسات عمومی به پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی منتقل شده، فرصت چندانی برای حساسیت و تولید آثار پژوهشی در این زمینه را ایجاد نکرده است. نوشتار حاضر، نخستین تحقیق آماری در این زمینه است که به صورت تجمیعی به گردآوری اطلاعات واقعی با هدف اعتبارسنجی چنین نمازهایی پرداخته است. بر همین اساس، با بهره‌گیری از شیوه کتابخانه‌ای، هفت نمونه مشهور اما مجعول و یک نمونه مشهور اما ضعیف مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

الف) نمازهای غیر مستند

در این بخش، هفت نمونه از نمازهای رایج که هیچ مستندی برای آن یافت نشد، معرفی و بررسی می‌شوند.

۱. نماز امام جواد علیه السلام (برای شفای مریض)

یکی از نمازهایی که اخیراً برخی آن را به یکدیگر توصیه کرده و می‌خوانند، نمازی است که برای شفای مریض به امام جواد علیه السلام انتساب داده می‌شود. در بین روایات حضرت جواد الائمه علیه السلام چنین سفارشی یافت نشد و تنها منبع این نماز، کتابی است که در سال‌های گذشته با عنوان «داروخانه معنوی» توسط فردی به نام آقای رضا جاهد منتشر شده است. او در کتاب خود این نماز را بدون هیچ سند و منبعی آورده است. عبارت کتاب این گونه است:

جهت شفای مریض از امام جواد علیه السلام:

برای شفای هر مریضی دو رکعت نماز حاجت توسل به حضرت جواد الائمه علیه السلام بخواند و بعداً یکصد و چهل و شش مرتبه بگوید: «ما شاء الله لا حول و لا قوة الا بالله» اگر در ساعتی که منسوب به آن حضرت است باشد بسیار مفید و ساعت آن هم از نماز عصر تا دو ساعت بعد از آن تشخیص داده‌اند که مورد استجاب است.

برخی از مردم، عدم تطبیق عدد مذکور در ذکرها با حروف ابجد نام امام جواد علیه السلام را عجیب می‌دانند. البته در نماز مورد ادعای نویسنده، بحثی از حروف ابجد نام آن حضرت در میان نیست و از آنجا که منبعی هم ارائه نشده، قضاوت صحیحی نمی‌توان داشت.

در برابر، آنچه به عنوان نماز امام جواد علیه السلام در منابع روایی و دعایی شیعه وجود دارد، نمازی است که سید ابن طاووس (م ۶۶۴ق) در کتاب «جمال الاسبوع» گزارش می‌کند. این نماز شامل دو رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه سوره حمد و ۷۰ بار سوره توحید قرائت می‌شود. پس از اتمام نماز هم دعای امام جواد علیه السلام خوانده می‌شود که به شرح زیر است:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ الْاَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ، وَ الْاَجْسَادِ الْبَالِيَةِ، اَسْأَلُكَ بِطَاعَةِ
 الْاَرْوَاحِ الرَّاجِعَةِ اِلَى اَجْسَادِهَا، وَ بِطَاعَةِ الْاَجْسَادِ الْمُتَلَمِّمَةِ
 بِعُرْوَقِهَا، وَ بِكَلِمَتِكَ النَّافِذَةِ بَيْنَهُمْ، وَ اخَذَكَ الْحَقُّ مِنْهُمْ وَ
 الْخَلْقُ بَيْنَ يَدَيْكَ يَنْتَظِرُونَ فَصَلِّ قَضَائِكَ، وَ يَرْجُونَ رَحْمَتَكَ، وَ
 يَخَافُونَ عِقَابَكَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلِ النُّورَ فِي
 بَصَرِي، وَ الْيَقِيْنَ فِي قَلْبِي، وَ ذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ عَلَى لِسَانِي،
 وَ عَمَلًا صَالِحًا فَارْزُقْنِي.^۳

خدایا! ای پروردگار جان‌های فنا یافته و بدن‌های پوسیده و بر خاک افتاده، از تو درخواست می‌کنم به حق فرمان‌بری ارواح بازگشت‌کننده به بدن‌های خویش و به حق فرمان‌بری بدن‌های پیوسته به رگ‌های خویش و به حق گفتار پُرنفوذت در میان آنها و دادخواهی‌ات از آنها، آن‌گاه که آفریده‌ها بر آستانت در انتظار داوری تو نشسته‌اند و به مهر بی‌پایانت دل بسته و از شکنجه بی‌سرانجامت هراسانند؛ بر محمد و خاندان محمد درود فرست و نور فروزان در دیدگانم و یقین بی‌گمان در جانم و یاد جاودان خود در هر شب و روز بر زبانم قرار ده و کردار پسندیده روزی‌ام گردان.

بنابراین با بهره‌گیری از نام نماز مستحبی و مشروع امام جواد علیه السلام، نماز دیگری و با روشی متفاوت، جعل و منتشر شده است. این نماز ساختگی در ایام شیوع بیماری کرونا (سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱)، با عنوان نماز برای شفای بیمار، بسیار شهرت یافت. متأسفانه کتاب «داروخانه معنوی» و «گنج‌های معنوی»، اساس بسیاری از خرافات و دستور العمل‌های ساختگی در جامعه معاصر ایران محسوب می‌شود^۴ که نویسنده ناشناس آن، هیچ مدرکی برای ادعاهای

۳. جمال الاسبوع، ص ۲۷۸.

۴. ن. که مقاله «ارزش‌سنجی سند و متن دعای هفت هیکل»، ص ۴۷.

خود ارائه نداده و عجیب‌تر آنکه این کتاب به وفور چاپ و در بسیاری از کتاب‌فروشی‌ها یافت می‌شود. اخیراً نیز فایل متنی آن در فضای مجازی به سادگی در دسترس قرار گرفته است! بدون شک، همه آنچه در این کتاب‌ها ارایه شده، غیر معتبر نیستند؛ اما نسبت دادن قول و فعلی به معصومان علیهم‌السلام نیازمند شرایط و فرایند خاصی است که در دانش حدیث به آن پرداخته شده است. در برخی از این کتاب‌های عمومی، نوعی تدلیس اتفاق افتاده و ادعیه ماثور با مجربات شخصی و ... به صورتی مخلوط شده که مخاطب تصور می‌کند این ادعا و دستور العمل نیز از سوی اهل بیت علیهم‌السلام صادر شده است. روشن است که حرکت دادن جامعه به سوی پذیرش حرف‌های بی‌سند که با گونه‌ای فریب همراه است، به جای ترغیب مردم به سوی کلام معصومان علیهم‌السلام، خطایی نابخشودنی است.

۲. نماز کن فیکون (نماز حضرت عباس علیه‌السلام)

در فضای مجازی و سایت‌های مختلف، چندین نماز به عنوان نماز «کن فیکون» یا نماز حضرت عباس علیه‌السلام معرفی شده و برای هر کدام نیز خواصی بیان شده است. جالب این جاست که افرادی مانند آقای نصر بروجردی درباره این نماز، سبک خاصی دارد. در برخی از صفحات مجازی این چنین آمده است:

در کتاب رهنمای گرفتاران نوشته نصر بروجردی نماز «کن فیکون» به شکل دیگری توصیه شده است و آن را از اسرار خفیه الهی برشمرده است. در این کتاب، ترتیب خواندن نماز کن فیکون به شرح زیر است:

در شب جمعه بعد از نماز عشاء در جایی خلوت دو رکعت نماز بخوانید (در برخی منابع، زمان خواندن این نماز را بعد از نماز صبح و در وقت طلوع آفتاب روز جمعه ذکر کرده‌اند). در رکعت اول بعد از سوره حمد، سوره انعام را تا انتهای آیه ۹۳ (و کنتم عن آیاته تستکبرون) بخوانید. در رکعت دوم بعد از سوره حمد، ادامه سوره انعام را از ابتدای آیه ۹۴ (و لقد جئتمونا فرادی) تا آخر سوره بخوانید. پس از تمام شدن نماز ۱۰۰۰ مرتبه صلوات بفرستید و سپس به سجده بروید و حاجت خود را از خداوند طلب کنید.^۵

۵. خبرگزاری ایکنا، یادداشت دعای کن فیکون، تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱.

اصل نماز و خواص ادعایی آن در منابع حدیثی شیعه یافت نشد و حتی کسانی که چنین نمازهایی را ذکر کرده‌اند، آن را به معصومان (علیهم‌السلام) منتسب نکرده‌اند. متأسفانه بسیاری از مخاطبان تنها به حل گرفتاری و مشکلشان توجه کرده و کمتر به منبع و اعتبار نمازها و دستور العمل‌ها و یا الهی بودن یا نبودن آن دقت می‌کنند. انتخاب عنوان «کن فیکون»، قطعیت نتیجه دادن این نماز را القا می‌کند. همچنین بهره‌گیری از نام مبارک حضرت عباس (علیه‌السلام) نیز به هدف سازندگان این نماز، کمک بسیاری کرده است.

در برابر، تنها چیزی که با عنوان نماز حضرت عباس (علیه‌السلام) مشروع است، نماز زیارت آن حضرت است که بخشی از زیارت محسوب شده و پس از نماز، طلب حاجت و خواندن عبارتی سفارش شده است. شیخ مفید در گزارش بخشی از روایت مربوط به زیارت حضرت عباس (علیه‌السلام) به نقل از امام صادق (علیه‌السلام) می‌نویسد:

به سمت بالاسر برو و دو رکعت نماز بخوان و بعد از آن هرچه خواهی نماز بخوان و بسیار از خدا درخواست کن و پس از نماز بگو:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَ لَا تَدَعِ لِيْ فِيْ هٰذَا الْمَكَانِ
الْمُكْرَمِ وَ الْمَشْهَدِ الْمُعْظَمِ ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ، وَ لَا هَمًّا اِلَّا فَرَجْتَهُ،
وَ لَا مَرَضًا اِلَّا شَفَيْتَهُ، وَ لَا عَيْبًا اِلَّا سَتَرْتَهُ، وَ لَا رِزْقًا اِلَّا بَسَطْتَهُ،
وَ لَا خَوْفًا اِلَّا اَمْنْتَهُ، وَ لَا شَمَلًا اِلَّا جَمَعْتَهُ، وَ لَا غَائِبًا اِلَّا حَفِظْتَهُ وَ
اَدْنَيْتَهُ، وَ لَا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ لَكَ فِيْهَا رِضًى وَ
لِيْ فِيْهَا صَلاَحٌ اِلَّا قَضَيْتَهَا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ^۶

خدایا درود فرست بر محمد و خاندان محمد و در این مکان محبوب و زیارتگاه بزرگ، برای من گناهی مگذار جز آن که بیماری و نه اندوهی، جز آن که برطرف نمایی و نه بیماری، جز آن که شفا دهی و نه عیبی، جز آن که بیوشانی و نه رزقی، جز آن که بگسترانی و نه ترسی، جز آن که ایمنی دهی و نه پراکندگی‌ای، جز آن که گرد آوری و نه دور از نظری، جز آن که حفظ کنی و دیدارش را نزدیک نمایی و نه حاجتی از حاجت‌های دنیا و آخرت که تو را در آن رضایت و مرا در آن مصلحت است، جز آن که بر آوری، ای مهربان‌ترین مهربانان.

بنابراین، نسبت دادن و مرتبط دانستن نماز دیگری به حضرت ابوالفضل (ع)، نیازمند مستند روایی است که معمولاً در صفحات مجازی و کتاب‌های ضعیف، به این مساله توجه نمی‌شود. این نکته نیز اهمیت دارد که گاهی با سوء استفاده از عنوان‌های مورد احترام و پذیرش جامعه، همانند نام مقدس حضرت عباس (ع)، روند عادی‌سازی و اعتباربخشی به برخی اختراعات شبه عبادی تسهیل شده و مخاطبان را از مطالبه سند منصرف می‌کنند.

۳. نماز عشق و محبت

بسیاری از مخاطبان حوزه ذکر، دعا، نماز و دستور العمل‌های معنوی، جوانان هستند. مسائل احساسی، عاطفی، رسیدن به همسر و یا نفوذ در قلب همسر، از مهم‌ترین دغدغه‌های این نسل است. فضای مجازی نیز به تناسب حال مخاطبان خود، پُر از راهکارها و دستور العمل‌های غیر معتبری است که کمترین توجهی به اعتبار و منبع نقل آن نمی‌شود. نمونه آن، نمازی است که برای ایجاد عشق و محبت مشهور شده است. این نماز با عنوان‌های دیگری مانند «نماز تسخیر قلب» و «نماز جلب محبت» نیز معرفی شده است. این نماز به صورت‌های مختلفی منتشر شده است که شیوه زیر، یکی از آنهاست:

دو رکعت نماز گزارد و در هر رکعت بعد از حمد، هفت مرتبه
آیه شریفه هفتم سوره ممتحنه را بخواند و پس از سلام ابتدا
هفت مرتبه بگوید: «اللهم لین قلب فلان بن فلان کما لینت
الحدید لداود.» و بعد سیصد مرتبه بگوید: «یا حبیب المدبرین
حبب محبتی علی قلب فلان بن فلان».

جالب این‌جاست که در برخی موارد برای این دستور العمل، آدرسی هم داده شده که به صورت زیر است:

قرآن درمانی روحی و جسمی، ص ۲۵۰ به نقل از عشق و
محبت، ص ۷۵

هر دوی این کتاب‌ها در سالیان اخیر نوشته شده و در سطحی نیستند که به عنوان منبع برای یک نماز، دعا و دستور العمل دینی به شمار آیند؛ اما متأسفانه برای اقناع مخاطب نسبت به مستند بودن این ادعا، همین آدرس ضعیف و غیر فنی، کافی است! با این حال، در منابع معتبر دینی خبری از این نماز با این عنوان وجود ندارد.

در برابر، سید ابن طاووس دعایی را نقل می‌کند که امیر المومنین علیه السلام به امام حسن علیه السلام تعلیم داده‌اند به این صورت که اگر انسانی حاجتی داشت، آن را بنویسد و آن را به دست راستش بگیرد و این دعا را بخواند:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ یَا اَللهُ یَا وَاحِدُ یَا اَحَدُ یَا وَتَرُ یَا نُوْرُ یَا صَمَدُ
 یَا مَنْ مَلَأَتْ اَرْكَائُهُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضُ اَنْ تَسْخَرَ لِّیْ قَلْبَ فُلَانٍ
 بِنِ فُلَانٍ کَمَا سَخَّرْتَ الْحِیَّهَ لِمُوسٰی بْنِ عِمْرَانَ وَ اَسْأَلُكَ اَنْ
 تَسْخَرَ لِّیْ قَلْبَهُ کَمَا سَخَّرْتَ لِسُلَیْمَانَ جُنُوْدَهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَ
 الطَّیْرِ فَهُمْ یُورَعُوْنَ وَ اَسْأَلُكَ اَنْ تَلِیْنَ لِّیْ قَلْبَهُ کَمَا لَیْنْتَ الْحَدِیْدَ
 لِداوودَ وَ اَسْأَلُكَ اَنْ تُذَلِّلَ لِّیْ قَلْبَهُ کَمَا ذَلَّلْتَ نُوْرَ الْقَمَرِ لِنُوْرِ
 الشَّمْسِ یَا اَللهُ هُوَ عَبْدُكَ ابْنُ اَمَّتِکَ وَ اَنَا عَبْدُکَ ابْنُ اَمَّتِکَ اَخَذْتَ
 بِقَدَمِیْهِ وَ بِنَاصِیَّتِهِ فَسَخَّرَهُ لِّیْ حَتّٰی یَقْضٰی حَاجَتِیْ هِذِهِ وَ مَا اُرِیدُ
 اِنَّکَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ وَ هُوَ عَلٰی مَا هُوَ فِیْهَا هُوَ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ
 الْقَیُّوْمُ.^۷

این دعا از نظر مفهومی و مفاد حاجتی که در آن مطرح شده، شباهت‌هایی با آنچه در دستور العمل ادعایی آمده، دارد؛ اما آنچه در روایت آمده، اشاره و اختصاصی به ایجاد محبت و علاقه بین افراد نداشته و برای حاجت‌های عمومی بیان شده است. همچنین دستور العمل ابن طاووس، شامل نماز و چیزهای دیگری نیست بلکه تنها یک دعا با ادب خاصی است. می‌توان به جای اختراعات و ابداعات دعایی، برخی از این نمونه‌های مأثور را با تأکید بر رعایت آداب و شرایط دعا به مخابان عرضه کرد تا در دام شیادان گرفتار نشوند. کمترین آسیبی که از برآورده نشدن حاجت یک جوان، متوجه او خواهد شد، آسیب اعتقادی و تضعیف باورهای دینی وی است. برخی از این دستور العمل‌های ساختگی، جوان را به هنگام سختی و گرفتاری در مسیری پوچ و بی‌راهه حرکت می‌دهد و یا حتی می‌تواند زمینه تسلط شیاطین را بر او فراهم کند.

۷. مهج الدعوات، ص ۱۴۴.

۴. نماز حضرت زینب علیها السلام

برای نمازی با عنوان نماز حضرت زینب علیها السلام شیوه‌هایی مرسوم است که همه آنها نشانه‌های جعلی بودن را در خود دارند. یکی از روش‌های مشهور این نماز، به شرح زیر است:

خواندن نماز حضرت زینب علیها السلام و انجام دادن این اعمال برای حاجت‌روایی، مخصوص شب‌های سه‌شنبه می‌باشد. به صورت زیر است:

۱. ابتدا با متوسّل شدن به حضرت زینب علیها السلام برای خواندن نماز نیت کنید.

۲. سپس دو رکعت نماز مانند نماز صبح بخوانید.

۳. بعد ۲۵ مرتبه بگویید: السلام علیک یا بنت امیر المؤمنین علیها السلام و رحمة الله و برکاته.

۴. و سپس ۲۵۱۰ مرتبه بگویید: یا حی یا قیوم.

۵. بعد از آن ۱۴ مرتبه بگویید:

شفیعه دو سرا بانوی عفت و حیا زینب / حیا و عفت و ناموس
کبریا زینب

به حق جدّ و پدر و مادر تو / به پاره جگر مجتبی برادر تو
به آن وداع حسینت به ظهر عاشورا / بخواه حاجت ما را تو
از خدا زینب علیها السلام

این نماز در هیچ منبع حدیثی و دعایی یافت نشد و ساخته و پرداخته افراد ناآگاه است که بر مرکب احساسات مردم سوار می‌شوند و در مناسبت‌های خاص مانند ایام عزای اهل بیت علیهم السلام و یا در هنگام گرفتاری‌های شدید و عمومی، این مطلب و مشابه آن را در فضای مجازی نشر می‌دهند.

ارتباط با سه‌شنبه، سلام و ذکر موجود در این دستور العمل بدون سند و ساختگی است. وجود شعر، آن هم به زبان فارسی در پایان نماز و تکرار آن، هم عجیب است و هم نشانه‌ای روشن بر جعلی بودن این نماز و اعمال پیش از آن به شمار می‌رود. همچنین اعداد ۲۵، ۲۵۱۰

و ۱۴ که برای بخش‌های این دستور العمل بیان شده نیز بدون مناسبت است؛ چراکه معمولاً در این رفتارها و اختراعات از حروف ابجد استفاده می‌شود که عدد متناسب با نام زینب ۶۹ است! مخترع از شباهت‌ها و داده‌های دینی که در ذهن مخاطبان وجود دارد، سوء استفاده کرده و این نسخه را منتشر می‌کند.

در معارف دینی، توسّلات و نمازهایی برای برخی حضرات معصوم علیهم‌السلام و حتی غیر معصوم تشریع شده که مخاطب متدین با آنها آشناست؛ مانند نماز امیر المومنین علیه‌السلام، نماز حضرت زهرا علیها‌السلام و نماز جعفر طیار علیه‌السلام. گاهی سازندگان این مناسک چنین به نظرشان می‌رسد که می‌توانند نمازی برای دیگران مانند حضرت زینب علیها‌السلام نیز جعل کنند. در حالی که نمازهای مأثور، ریشه‌ای الهی دارند و مجعول توسط افراد عادی نیستند.

به هر حال، چنین نمازی در منابع معتبر نیامده و ترویج و خواندن آن حتّی به قصد رجا نیز مشروع نیست.

۵. نماز هزار حاجت (نماز حضرت خضر علیه‌السلام)

نماز دیگری در حوزه حاجت وجود دارد با عنوان نماز حضرت خضر علیه‌السلام. در برخی از صفحات فضای مجازی درباره این نماز چنین آمده است:

نماز حضرت خضر نبی که به نام «صلاة لالاف الحاجه» معروف است به معنای نماز برای هزار حاجت و نماز حضرت خضر، دارای جذّابیت‌های خاص و آثار و برکات زیادی دارد. از علمای زیادی هم نقل شده: با این نماز به حاجت‌های خود دست یافتیم و به حقایقی از حکمت الهی دسترسی پیدا کردیم.

نماز حضرت خضر دو رکعت است:

رکعت اول: سوره حمد و ۱۰ مرتبه سوره کافرون.

رکعت دوم: سوره حمد و ۱۰ مرتبه سوره توحید.

و بعد از تمام شدن نماز به سجده بروید و بخوانید دعا‌های

زیر را:

۱۰ مرتبه صلوات: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اَلِ مُحَمَّدٍ.

۱۰ مرتبه: سُبْحَانَ اللَّهِ وَ لا اله الا الله وَ الله أكبر
وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ الا باللهِ العَلِیَّ العَظِیْم.

۱۰ مرتبه: رَبَّنَا آتِنَا فِی الدُّنْیَا حَسَنَةً وَ فِی الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا
عَذَابَ النَّارِ.

حالا می‌توانید حاجت خود را بخواهید.

چنین دستور العملی در منابع روایی و دعایی شیعه دیده نشد و هیچ منبعی نیز برای این نماز بیان نشده است. حتّی در ابتدای این دستور العمل ادعا شده که عالمانی آن را مجرب دانسته‌اند، امّا اشاره‌ای به نام هیچ یک از آنها نشده است.

در برابر، برخی از منابع، نمازی با عنوان نماز حضرت خضر علیه السلام آورده‌اند. سید ابن طاووس در بین اعمال و نمازهای شب جمعه به نمازی چهار رکعتی با عنوان «صلاة الخضر علیه السلام فی لیلة الجمعة» اشاره کرده که شرح آن، چنین است:

چهار رکعت است به دو سلام که در هر رکعت یک مرتبه
سوره حمد خوانده می‌شود و پس از آن، این عبارت را صد مرتبه
می‌خوانی: «وَ ذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَّنْ نَقْدِرَ عَلَیْهِ
فَنَادَى فِی الظُّلُمَاتِ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّی کُنْتُ مِنَ
الظَّالِمِیْنَ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَ نَجَّیْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کَذَلِکَ نُنَجِّی
الْمُؤْمِنِیْنَ وَ اَفْوُضْ اَمْرِی اِلَی اللَّهِ اِنَّ اللَّهَ بَصِیْرٌ بِالْعِبَادِ فَوَقَّاهُ اللَّهُ
سَيِّئَاتِ مَا مَكُرُوا وَ حَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ» چون از نماز
فارغ شدی، صد مرتبه بگو: لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِیَّ
الْعَظِیْم.

پس حاجت خود را طلب کن تا برآورده شود، ان شاء الله.^۸

بنابراین، نمازی با عنوان نماز حضرت خضر علیه السلام در معارف شیعی گزارش شده، امّا آنچه امروزه در بین مردم به این عنوان رواج یافته با واقعیت سازگار نیست و افزودن عناوین دیگری مانند «نماز هزار حاجت»، شاهدی بر دوگانگی این نمازهاست.

در این نماز و دستور العمل معنوی ساختگی نیز از عنوان‌های معهود و آشنا در ذهن مخاطب استفاده شده است. نام حضرت خضر علیه السلام و حیات طولانی ایشان برای مردم رمزآلود است و در همین بستر می‌توان برآورده شدن هزار حاجت را به مخاطب قبولاند. عجیب است که نماز حضرت خضر علیه السلام در منابع، تشریح شده و شاید از این دستور العمل ادعایی نیز ساده‌تر باشد. اما مشخص نیست به چه علتی یک نسخه متفاوت، اختراع و در جامعه نشر داده شده است. شاید علت این باشد که سادگی و آسانی دستور العمل، مردم را برای برآورده شدن هزار حاجت اقناع نمی‌کند و به همین دلیل، نسخه‌ای پیچیده‌ای ارایه کرده‌اند! نکته دیگر اینکه تفاوت این دستور العمل با دستور العمل اصلی و معتبر بسیار است و نمی‌توان گفت که همان نماز جناب خضر علیه السلام را دستکاری کرده‌اند. به هر حال، چنین نماز و دعاهایی با عنوان نماز حضرت خضر علیه السلام و یا هزار حاجت در منابع روایی شیعه وجود ندارد.

۶. نماز حضرت امّ البنین علیها السلام

نماز دیگری که اخیراً و با گسترش فضای مجازی در بین مردم شایع شده، نمازی با عنوان حضرت امّ البنین علیها السلام است. سازندگان این نماز با استفاده از اعدادی مانند عدد ابجد نام حضرت عباس علیه السلام، نمازی به این شرح را رواج داده‌اند:

نماز حضرت امّ البنین علیها السلام: قبل از نماز ۱۳۳ تا صلوات با «و عجل فرجه» بفرستید. بعد نیت کنید: «دو رکعت نماز هدیه به امّ البنین علیها السلام می‌خوانم قربۀ الی الله» که مثل نماز صبح خوانده می‌شود، اما در قنوت نماز، ۴۰ مرتبه می‌گویید: «یا کاشف الكرب عن وجه الحسین اکشف کربی بحق اخیک الحسین علیه السلام» بعد از این که نماز را تمام کردید، ۱۳۳ مرتبه دیگر صلوات با «و عجل فرجه» بفرستید و بعد حاجت خود را بخواهید.

چنین دستور العمل و نمازی در هیچ یک از منابع شیعی وجود ندارد و کاریست سلیقه و استفاده از متبادرات در این متن و مشابه آن، به روشنی قابل مشاهده است. به دلیل ارادت ویژه شیعیان به خصوص مردم ایران به حضرت عباس علیه السلام و همچنین مادر بزرگوارشان، عجیب نیست که در کنار دیگر نمازها و دعاها، چنین نمازی نیز ساخته شود و مورد استقبال قرار گیرد. سوء استفاده از مؤلفه‌های مذهبی همچون نام حضرت امّ البنین علیها السلام و یا عدد ۱۳۳

که به ابجد نام حضرت عباس علیه السلام مشهور است در کنار عبارت «یا کاشف الكرب» و ذکر صلوات، مخاطب را نسبت به معتبر بودن این دستور العمل متقاعد می‌کند. البته هدیه کردن نماز به روح بزرگان و درگذشتگان در معارف دینی، امری پذیرفته شده است، ولی افزودن دعاها و اعداد ساختگی، مسیر جدیدی را در عرصه معنویت باز می‌کند که آفت‌های بسیاری را در پی خواهد داشت. همچنین طبق فتوای مراجع معظم تقلید، خطاب به غیر خدا در قنوت نماز می‌تواند موجب بطلان آن شود^۹ که در دعای قنوت این نماز ساختگی، حضرت عباس علیه السلام مخاطب قرار گرفته است! در این نماز، ادعایی مبنی بر انتساب به دین وجود ندارد اما عنوان و اذکار و شیوه‌ها، در فضای معنوی شریعت، شناخته شده است و مخاطب، چنین برداشت می‌کند که این نیز بخشی از معارف مذهب است و به تدلیس صورت گرفته در این نسخه، توجه نمی‌کند.

۷. ختم انعام و نماز آن

یکی از محافل و مراسمات دینی که سابقه نسبتاً بیشتری در جامعه ما دارد، ختم انعام است. این مراسم که بیشتر در میان بانوان مرسوم است در هر منطقه‌ای به شیوه خاصی اجرا می‌شود. درباره روش‌های متداول ختم انعام که در ابتدا، وسط یا انتهای آن نماز و دعاهایی خوانده می‌شود، هیچ روایت معتبری یافت نشد.

در برابر، سید علی بن حسان بن باقی قرشی معروف به «ابن باقی» در کتاب «الاختیار من المصباح» یا «اختیار المصباح الکبیر»، دستور العملی را آورده که می‌توان نام آن را «ختم انعام» گذاشت. این نویسنده در سال ۶۵۳ ق کتاب مصباح المتجهّد شیخ طوسی را تلخیص کرده و بر اساس رسم زمانه خود، چیزهایی نیز به آن افزوده است.^{۱۰} ابن طاووس و علامه مجلسی به وی اعتماد کرده‌اند. روایت ذیل را علامه مجلسی نیز از ابن الباقر نقل کرده و می‌نویسد:

إِخْتِيَارُ ابْنِ الْبَاقِي، جَاءَ فِي الْأَخْبَارِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهَ دُعَاءَهُ فَلْيَقُمْ يَوْمَ الْأَحَدِ وَ يَتَوَضَّأْ وَيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ.

۹. پایگاه هدانا، «حکم مخاطب قرار دادن غیر خدا در نماز» ۱۳۹۸/۲/۱۶.

۱۰. ن. کذ الذریعة، ج ۱، ص ۱۳۵.

از پیامبر اکرم ﷺ نقل شده است که فرمودند: اگر کسی می‌خواهد خدا دعایش را مستجاب کند، پس در روز یکشنبه وضو بگیرد و بعد از نماز ظهر دو رکعت نماز بگذارد و بعد از آن یازده مرتبه بگوید: «أَفْوُضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ»، سپس شروع به قرائت سوره انعام نماید و وقتی آیه شش یعنی «...ذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ» را خواند، دوباره یازده مرتبه بگوید: «أَفْوُضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ»، سپس وقتی آیه ۸۷ یعنی «... وَ هَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» را قرائت نمود، بگوید: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ. اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَؤُلَاءِ الْاَنْبِیَاءِ وَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفٰی یا قاضی الحاجات اَنْ تَقْضِیْ حَاجَتِیْ فِی هِذِهِ السَّاعَةِ» و سپس وقتی به آیه ۹۰ یعنی «إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ» رسید ۴۶ بار بگوید: «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» و سپس بگوید: «صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ» و وقتی به آیه ۱۲۴ یعنی «...رُسُلُ اللَّهِ» رسید میان دو نام جلالت «الله» بگوید: «إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي دَعَاكَ فَلَمْ تُجِبْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي تَضَرَّعَ إِلَيْكَ فَلَمْ تَرْحَمْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي انْقَطَعَ إِلَيْكَ فَلَمْ تَصِلْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَكَ فَلَمْ تَنْصُرْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَنْجَدَكَ فَلَمْ تُنْجِدْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَصْرَحَكَ فَلَمْ تُصْرِخْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَغْفَرَكَ فَلَمْ تَغْفِرْ لَهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَعَاذَ بِكَ فَلَمْ تُعِذْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي تَوَكَّلَ عَلَيْكَ فَلَمْ تُكَفِّهِ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي تَقَرَّبَ إِلَيْكَ فَلَمْ تُقَرِّبْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي اسْتَغَاثَ بِكَ فَلَمْ تُغِثْهُ إِلَهِي مَنْ ذَا الَّذِي تَقَرَّبَ إِلَيْكَ فَأَبْعَدْتَهُ وَ هَرَبَ إِلَيْكَ فَأَسْلَمْتَهُ وَ اعُوْثَاهُ بِكَ يَا اللَّهُ وَ اعُوْثَاهُ وَ اعُوْثَاهُ بِكَ يَا اللَّهُ وَ اعُوْثَاهُ بِكَ يَا مُغِيثُ اغْنِنِي وَ اَمَحْ عَنِّي سَيِّئَاتِي يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»^{۱۱}

همین دستور العمل در کتاب «اختیار المصباح الكبير» نیز آمده است.^{۱۲} البته این دستور العمل در «مصباح المتهجد» شیخ طوسی و تلخیص‌های دیگر آن مانند «منهاج الصلاح» علامه حلی وجود ندارد و از این‌جا روشن می‌شود که جزو افزوده‌های ابن باقی است. نکته مهم درباره ختم انعام‌هایی که امروزه در جامعه انجام می‌شود، تفاوت‌های روشی است که نشان می‌دهد از روایت ابن الباقي نیز تبعیت نشده است. هرچند اکنون مراسم ختم انعام بدون عمل به این مستند در حال اجراست ولی می‌توان با هدایت جلسات ختم انعام به سمت روش بیان شده در کتاب ابن الباقي، مردم را به سمت دستور العمل‌های معنوی معتبر هدایت نمود.

ب) معرفی یک نماز با مستند ضعیف

در این بخش، یک نمونه از نمازهای رایجی که ضعیف بوده ولی مورد توجه رسانه‌ها واقع شده و فعالیت تبلیغاتی نسبتاً سنگینی نسبت به آن جریان دارد، معرفی و بررسی می‌شود.

• نماز آرزوها (نماز ليلة الرغائب)

یکی از اعمال و مناسبت‌هایی که به‌ویژه در سال‌های اخیر، مشهور و رایج شده، اعمال ليلة الرغائب یا شب آرزوهاست. رسانه‌های رسمی کشور و فضای مجازی این شب را به شدت تبلیغ می‌کنند. گستردگی این تبلیغ به قدری است که تصور می‌شود در این شب، همه آرزوها و خواسته‌ها باید اجابت شود یا دست کم، هر فرد، یک آرزوی برآورده‌شده خواهد داشت!

اعمال ليلة الرغائب شامل روزه، یک نماز ۱۲ رکعتی و اذکار و ادعیه است. روایت نماز ليلة الرغائب را نخستین بار سید ابن طاووس که از عالمان قرن هفتم است در کتاب «الاقبال» از رسول خدا ﷺ گزارش کرده است. تعبیر سید درباره منبع این عبادت چنین است:

... وجدنا ذلك في كتب العبادات مرويا عن النبي ﷺ و نقلته

انا من بعض كتب اصحابنا رحمهم الله.^{۱۳}

تعبیر سید به «وجدنا» و «مرويا عن النبي ﷺ» می‌تواند اشاره به وجاده‌ای بودن این روایت، آن هم در منابع اهل سنت باشد. البته سید تلاش می‌کند تا با نقل آن از یک کتاب شیعی (بعض كتب اصحابنا رحمهم الله)، به آن اعتبار ببخشد. در ادامه، روایت ليلة الرغائب این چنین گزارش شده است:

۱۲. اختیار المصباح الكبير: ج ۲، ص ۴۹۳.

۱۳. الاقبال، ج ۲، ص ۶۳۲.

وَلَكِنْ لَا تَغْفُلُوا عَنْ أَوَّلِ لَيْلَةٍ جُمُعَةٍ فِيهِ [منه] فَإِنَّهَا لَيْلَةٌ تُسَمِّيهَا
 الْمَلَائِكَةُ لَيْلَةَ الرَّغَائِبِ وَ ذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ لَمْ يَبْقَ
 مَلَكٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا يَجْتَمِعُونَ فِي الْكَعْبَةِ وَ حَوَالِهَا
 وَ يَطْلِعُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ إِطْلَاعَةً فَيَقُولُ لَهُمْ: يَا مَلَائِكَتِي سَلُونِي مَا
 شِئْتُمْ. فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا حَاجَتُنَا إِلَيْكَ أَنْ تَغْفِرَ لَصُومِ رَجَبٍ فَيَقُولُ
 اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى: قَدْ فَعَلْتُ ذَلِكَ... ١٤

وَأَشْرَفَ مُحَمَّدٌ عَلَى قَرَارِ حَبِشٍ
 نَسَلَ هَفْتَمَ، شُمَارَةُ يَاسَنَ وَ هَفْتَمَ، زَمَسْتَانِ ١٤٠٣

از اولین شب جمعه ماه رجب غافل نشوید؛ آن، شبی است که ملائکه، آن را لایله الرغایب نامیدند و این بدان جهت است که وقتی یک سوم شب گذشت هیچ فرشته‌ای در آسمان‌ها و زمین نیست مگر این که در کعبه و اطراف آن تجمع می‌کنند و خدای متعال به آنها توجهی می‌کند و می‌فرماید: ای فرشتگان من هر آنچه می‌خواهید از من طلب کنید. آن‌گاه ملائکه می‌گویند: پروردگارا حاجت ما این است که روزه‌داران ماه رجب را ببامرزی. خداوند می‌فرماید: این کار را کردم.

در ادامه روایت، حضرت می‌فرمایند:

اولین پنجشنبه ماه رجب را روزه می‌داری، چون شب جمعه داخل شود، ما بین نماز مغرب و عشاء دوازده رکعت نماز به جای می‌آوری؛ هر دو رکعت به یک سلام، به این ترتیب که در هر رکعت، یک مرتبه سوره حمد و سه مرتبه سوره قدر و دوازده مرتبه سوره توحید را می‌خوانید و ...

در میان اهل سنت، این روایت را ابن جوزی (قرن ششم) با سندی از رسول الله ﷺ نقل می‌کند. البته او افراد حاضر در سند را جاعل و روایت را ساختگی و موضوع دانسته است.^{۱۵} عدم وجود نشانه‌ای از این نماز در منابع متقدم شیعی، نشان می‌دهد که احتمال ورود این مساله به کتاب‌های شیعه، از منابع اهل سنت، دور از ذهن نیست. با این حال، برخی از عالمان

۱۴. الاقبال، ج ۲، ص ۶۳۲.

۱۵. الموضوعات، ج ۲، ص ۱۲۵.

شیعی انجام این اعمال را به قصد رجاء توصیه کرده‌اند.^{۱۶} ولی باید توجه شود که تبلیغات سنگین درباره یک منسک دینی باید به مناسک محکم و معتبر تعلق گیرد نه چیزی که در شیعه به قصد رجاء خوانده می‌شود و در اهل سنت مجعول شمرده شده است.

نتیجه

یکی از مهم‌ترین مسیرهای ارتباطی میان عبد و مولی، نماز و دعاست. شیاطین نیز با شناختی که از این موضوع دارند، تلاش می‌کنند تا انحرافات و لو جزبی در این مسیر ایجاد کنند. در همین راستا نمازها و دستور العمل‌های معنوی و ساختگی، بخشی از متدینان جامعه را هدف قرار می‌دهد؛ آن هم کسانی که در شرایط سخت زندگی با مشکلات دست و پنجه نرم می‌کنند. این افراد برای برآورده شدن حاجاتشان ممکن است به هر ریسمانی چنگ زده و بر اساس پس‌زمینه‌های موجود در ذهنشان، هر تحریفی را به سادگی بپذیرند.

در این میان، برخی نمازها و مناسک ساختگی با شیوه‌ای حرفه‌ای و با سوء استفاده از مؤلفه‌های دینی و مذهبی همچون نام اهل بیت علیهم‌السلام، گرت‌برداری از نمازها، اذکار و دعا‌های شناخته شده و اعداد خاص، رهزن این افراد خواهد بود و آنها را به سرابی تهی سوق می‌دهد.

در عصر حاضر، رسانه و فضای مجازی، نقش پُررنگی در این فضا سازی ایفا می‌کنند و با کمترین هزینه، مخاطبان فراوانی را برای دستور العمل‌ها، دعاها و نمازهای ساختگی و جعلی فراهم می‌آورند. آسیب‌های پسینی این تبلیغات، می‌تواند به گسترش خرافات و یا حتی ناامیدی و یأس مخاطبان متدین بیانجامد؛ چراکه معلوم نیست آنچه از شریعت نشأت نگرفته و یا ارتباط آن به معصوم و دین، منفصل و یا ضعیف است، نتیجه‌بخش باشد. مهم‌تر اینکه برخی از این نمازها که مصداق بدعت هستند، با گذشت زمان از مجزبات عبور کرده و به عنوان سیره یک عالم عرضه شده و کم کم ممکن است به دین نسبت داده شوند.

ممکن است فردی دستور العملی را انجام دهد و تصوّر کند که به دلیل کاربست آن، به مقصود خود رسیده است، اما باز هم مجوزی برای نسخه‌پیچی برای دیگران وجود ندارد و این کار، مشروع نخواهد بود. نمازها و دعا‌هایی که در این نوشتار مورد بررسی قرار گرفتند نمونه‌های روشنی از این اختراعات و یا مطالب ضعیف هستند که همه‌روزه در فضای رسانه‌ای و مجازی و یا در برخی محافل دینی تبلیغ و بازنشر داده می‌شوند. مساله تسامح در ادله سنن

۱۶. پایگاه بلیغ نیوز، یادداشت «فضیلت و اعمال لیلۃ الرغائب از منظر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی»،

نیز در این نمونه‌ها راه ندارد؛ چراکه تسامح، مربوط به جایی است که مستندی ضعیف وجود داشته باشد؛ در حالی که در هفت نمونه اول، هیچ مستند ضعیفی هم به دست نیامد. آنچه در این فضا اتفاق افتاده، جعل همراه با تدلیس است به گونه‌ای که مخاطب تصوّر کند این دعا و یا نماز ساختگی، مأثور بوده و دارای مستند دینی معتبری است. این احتمال که جریانی با ساخت و نشر گسترده مجعولات به دنبال سایه‌پردازی و کمرنگ کردن معارف اصیل و خرافی نشان دادن اصل موضوع باشد نیز دور از ذهن نیست.

کتاب‌نامه

۱. الاقبال بالاعمال الحسنة، چاپ سنگی، علی بن موسی ابن طاووس، تهران، دار الکتب الاسلامیه، دوم، ۱۴۰۹ق.
۲. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی، تحقیق جمعی از محققان، بیروت، دار احیاء التراث العربی، دوم، ۱۴۰۳ق.
۳. جمال الاسبوع بکمال العمل المشروع، علی بن موسی ابن طاووس، قم، دار الرضی، اول، ۱۳۳۰ق.
۴. الذریعة الی تصانیف الشیعة، آقا بزرگ تهرانی، قم و تهران، اسماعیلیان و اسلامیه، اول، ۱۴۰۸ق.
۵. روضة المتّقین فی شرح من لا یحضره الفقیه، محمد تقی بن مقصود علی مجلسی، تحقیق حسین موسوی کرمانی و علی پناه اشتیاردی، قم، مؤسسه کوشانیور، دوم، ۱۴۰۶ق.
۶. کتاب المزار (مناسک المزار)، محمد بن محمد نعمان شیخ مفید، تحقیق محمد باقر ابطحی، قم، کنگره هزاره شیخ مفید، اول، ۱۴۱۳ق.
۷. مهج الدعوات و منهج العبادات، علی بن موسی ابن طاووس، تحقیق ابوطالب کرمانی و محمد حسن محرّز، قم، دار الذخائر، اول، ۱۴۱۱ق.
۸. الموضوعات، جمال الدین عبدالرحمن بن علی ابن جوزی، تحقیق عبدالرحمن محمد عثمان، مدینه، المكتبة السلفية، اول، ۱۳۸۶ق.
۹. مقاله ارزش‌سنجی سند و متن دعای هفت هیکل، رضا عطایی و رسول عطایی، فصلنامه دانش‌ها و آموزه‌های قرآن و حدیث، ش ۲، ۱۳۹۷ش.
۱۰. یادداشت دعای کن فیکون، خبرگزاری ایکنا، تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱.